

GESCHIEDENIS

3.5.34.

VAN

DE GEMEENTEN

DER

PROVINCIE OOST-VLAANDEREN,

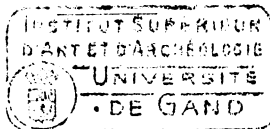
DOOR

Frans de Potter en Jan Broeckaert.

TWAALFDE DEEL.

Gottem, Grammene, Olsene, Poete, Ursel, Woutergem, Zulte.

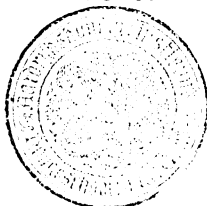
TAFEL VOOR DE 12 DEELEN (EERSTE REEKS.)

GENT,

DRUKKERIJ C. ANNOOT-BRAECKMAN, KOORNMARKT.

1870.

GOTTEM.

I.

BESCHRIJVING VAN HET DORP. — Meestal de geschiedschrijvers, die zich met den oorsprong en den naam dezes dorps hebben bezig gehouden, leiden Gottem van de Gothen af. SANDERUS, de voornaamste onder hen, die daartoe aanleiding hebben gegeven, verhaalt, dat hier in 484 door de Gothen tegen de Wandalen een kasteel werd opgeworpen, en beroept zich op de getuigenis van ADOLF VAN PAMELE, heer dezer plaats, die, zegt hij, zulks in zijne schriften over Vlaanderen verzekert. Volgens MARK VAN VAERNEWIJCK en meer anderen zouden de Gothen in ons land eene groote rol hebben gespeeld en als de stichters van verscheidene steden en dorpen, onder andere van Gottem en Zottegem, moeten beschouwd worden. LANSSENS, de schrijver van den *Alouden Staet van Vlaenderen*, noemt niet min dan veertien plaatsen op, die, volgens hem, hunnen oorsprong aan de Gothen verschuldigd zijn, en vergeet onder deze natuurlijk Gottem niet, waarvan de klank zoo wonderwel met zijn stelsel overeenkomt. De etymoloog DE SMET is, zoo wij meenen, de eerste van dit algemeen gevoelen afgeweken. Zich steunende op de schrijfwijze van *Gutdingahem*, onder welke dit dorp in eene charter van 967 voorkomt, meende hij in de eerste uitgave van zijne verhandeling over de stads- en

dorpsnamen te mogen vooruitzetten, dat Gottem zooveel als woonplaats van *Gutdinga* beteekende, doch kwam later op het gedacht, dat het wel van *God* zou kunnen afgeleid zijn en een oud Germaansch *fanum* bedieden. De Noord-Nederlandsche schrijver BUDDINGH keurt het eerste gevoelen van DE SMET af, als zou Gottem van *Gutdinga* zijn afgeleid. *Gott*, *Gut*, is duidelijk *God* (Deus), zegt hij; *iding*, *thing* (nog gebruikelijk in *dingsdag*, rechtsdag, rechtspraak), is recht, gerecht; dus eene plaats, een *hem*, waar Gode recht werd geoefend, misschien aan het *a* of water gelegen, en hij ontleedt derhalve: *Gott- ding- a- hem*. Wij kunnen deze verklaring moeilijk aannemen. Dat Gottem oudtijds *Gutdingahem* werd gespeld, is geen bewijs dat *Gut-dinga* de oorspronkelijke vorm is. Onzes achtens is dit alleen de oud-Dietsche schrijfwijze, die in de charters van de VIIIe en IXe eeuw vrij algemeen gevolgd werd, als: *Gisingasule*, *Caninghemium*, *Idingehem*, *Papingehem*, *Bavingehem*, enz. In de Jaarboeken der abdij van St.-Pieters, uitgegeven door VAN DE PUTTE, luidt de naam dezes dorps *Gothengim*, en in eene oorkonde, geschreven tusschen de jaren 1049 en 1050, *Guddengehem*; in 1271, *Gotthem*. Er ware dus niets zoo eenvoudig, als met DE SMET Gottem, waarin de Gothen, die in Vlaanderen nooit den hiel drukten, niets te zien hebben, af te leiden van *God*, zooveel te meer, daar dit woord van overoude tijden tot onze taal behoort: « Sia warun *Gode liova*, » luidt het in den *Heliand*, en: « Ec gelobo in *Got alamehtigan fadaer*, » in de afzweringsformuul, opgesteld voor de Vlamingen der Saksische koloniën, in 743. De beteekenis van Gottem zou dan neerkomen op eene *Gode toegewijde plaats*. En toch aarzelen wij, ons bij deze meening aan te sluiten, liever terugkeerende tot *Gut* (= goet) *dingahem*, waarin wij eerder *goed* dan *God* zien, en houden 't er voor, dat Gottem goede woonplaats beteekent, en dat de familienaam *Van Gothem*, die wel niet uit de lucht zal gevallen zijn, van daar herkomstig is⁽¹⁾.

(\) Dat Gottem, evenals de meeste aan de Leie gebouwde dorpen,

(1) Er is een *Gothem*, bij Loon, in de provincie Limburg.

op eene zeer hooge oudheid mag aanspraak maken, lijdt geen twijfel. Verscheidene Romeinsche penningen werden hier, volgens SANDERUS, in de XVIIe eeuw opgedolven, en een er vóór eenige jaren ontdekt Romeinsch slagzwaard maakte in den tijd deel van het kabinet des heeren Versturme, te Gent.

Deze gemeente, die tijdens SANDERUS 500 morgen lands besloeg, heeft tegenwoordig eene oppervlakte van 618 hectaren. Zij ligt op 50° 57' 54" poolshoogte en 1° 7' 44" ten oosten der middaglijn van Parijs, en paalt ten noorden aan Dentergem, Wontergem en Grammene, ten oosten aan Machelen, ten zuiden nog aan deze laatste gemeente en aan Olsene en Oeselgem, en ten westen aan Wakken en Markegem. Aan den dorpel van 't gemeentehuis is de verhevenheid haars bodems 14 meters 18 centimeters boven de lage Zee, te Oostende.

Men telt in deze gemeente de volgende wijken en gehuchten : *Dorpsplaats, Hulsberg, Knok, Leihoek, Molenhoek en Varinkhoek* (1). Ongeveer de twee derde deelen haars bodems zijn zandachtig, het overige kleiachtig, en tot de wateren, die haar grondgebied bespoelen, behoort de *Leie* en de *Mandelbeek*. Eerstgenoemde rivier maakt de grens dezer gemeente met Olsene en Machelen uit; de Mandelbeek, het gescheid met Dentergem en Wontergem.

De landbouw werd hier al vroeg beoefend; trouwens, wij lezen in het genoemde werk van VAN DE PUTTE, dat zekere Hubert een in deze gemeente gelegen bouwland oudtijds aan de abdij van St.-Pieters gaf, hetwelk er in de volgende bewoordingen staat uitgedrukt : « ...et ultra Leia in Gothengim de terra arabili in uno loco ubi possunt seminari modia x. » Tot de door koning Lothar in 967 opgenoemde bezittingen, waarvande St.-Baafsabdij terug in het bezit werd gesteld, behoorden zeven *mansen* in deze gemeente. Ten jare 1164 bevestigde de bisschop van Doornik de

(1) Oude plaatsnamen :

1690. *Camphijnsacker, Careelstuck, Cauterken, Driesbroeck, Destelstuck, de Hammen, Langheweelt, Machelsche meerschen, Verloren Aerbeyt.*

gift van eenig te Gottem liggend land van de abdij van Cisoing, aan dit sticht door eene edele vrouw, genaamd Berthilda, geschonken, en om allen twijfel nopens de vroege ontginning dezer gemeente weg te nemen, hebben wij maar op het betrekkelijk groot getal pachthoeven te wijzen, die hier vanouds bestonden, en over welke de *Jaarregisters* der stad Gent ons de meeste inlichtingen verschaffen.

Het oudste pachtgoed, dat wij daarin vermeld vonden, droeg den naam van het *hof te Crinc*. Het was een eigendom der St.-Baafsabdij en had onder land, meersch en bosch eene grootte van omtrent 16 bunder. De jaarlijksche pachtsom er van beliep in 1400 tot 3 pond 12 schellingen groote, en in 1412 tot 3 pond 8 schellingen. In 1418 was de pacht reeds opgeslagen tot 6 pond groote en 4 steenen boter, en in 1434, met vermeerdering van de tienden van Grammene, tot 15 pond groote, Vlaamsche munt. In 1448 bracht het goed, zonder de gemelde tienden, 8 pond groote, 5 steenen boter en een derde van 't op 't hof wassende fruit op. De pachtvoorwaarden maken telkens melding, dat de pachter niets te zeggen had op de boomplantingen, alhoewel hij die als een zorgvuldig man goed te bezorgen had. Voor elken verdroogden wilg moest hij twee poten in de plaats stellen, en ieder jaar van den pachttermijn was hij gehouden 34 pootstaken te planten. Het was den pachter uitdrukkelijk verboden de landen voorts te verhuren, en het hof moest door hem zelf worden bewoond. Wanneer de infirmier des gestichts, of iemand van zijnentwege, het hof kwam bezoeken, moest de pachter hem, op zijnen kost, alles bezorgen wat hij noodig had : brood, vleesch, eieren, boter, kaas, bed en slaapdekens, hooi en haver voor het paard, enz. Was dit alles niet op 't hof voorhanden, de « fremerier » mocht het elders ten koste van den pachter doen halen, en het was mede een besprek dat, bij zulke gelegenheden, de groote hofpoort en de boven- en benedenplaats ten uitsluitelijken gebruike des monniks waren (1).

(1) *Jaarregister* van Gent, 1448-50, bl. 91.

De tweede ons bekende pachthoeve was 't *goed te Macharis*, aanvankelijk 15 bunder 50 roeden en in 1412 28 bunder groot. Het gaf in laatstgemeld jaar eene pachtsom van 53 Fransche kronen, en behoorde aan de familie De Gruutere. — De derde was het *goed ten Castele*, waarvan de grootte twaalf bunder en half bedroeg. Het was in 1415 't eigendom van Zoetine Ghisbrecht, weduwe van zekeren Van Caudenhove, die 't voor 4 pond groote in het jaar verhuurde, en behoorde in 1468, wanneer de pacht prijs 5 pond 10 schellingen groote bedroeg, aan Jan Sersanders. De gebruiker van dit goed mocht geene hoegenaamde vette, elders dan op zijne landen, voeren, en bij 't eindigen zijner pacht moest hij alles laten, gelijk hij 't gevonden had.

Het *goed ten Hove*, de vierde pachthoeve, had eene uitgestrektheid van 25 bunder. Zij was in 1442 verpacht voor 10 pond groote, en in 1558 voor 20 pond, ongeminderd eene jaarlijksche opbrengst van 6 steenen boter, 6 steenen vlas, een mud rogge en een vet varken, ter waarde van 12 schellingen. Bovendien was de huraar alle jaren, gedurende zes dagen, den eigenaar van dit goed eene karwei schuldig met wagen en paard, hetwelk wij aan meer pachters te dien tijde opgelegd vinden, onder andere aan dien van *het hof te Walle*, eene andere hofstede in deze gemeente, over welke wij in het volgende hoofdstuk breedvoeriger gewag maken.

Onder de verdere ons bij name bekende pachthoeven noemen wij nog het *goed t'Huyvetters*, ter grootte van 16 bunder, en in 1757 aan de familie De Brune toebehoorende; het *goed ter Hulst*, van 30 bunder uitgestrektheid; het *goed te Voorde*, enz.

Er bestonden ook vanouds in deze gemeente eenige kasteelen of lusthuizen, zooals wij verder zien zullen.

Wat de landbouwstatistiek betreft, VAN DER MAELEN teekent daaromtrent aan, dat vóór een veertigtal jaren de gemiddelde jaarlijksche opbrengst tot 3,000 hectol. rogge, 200 hectol. tarwe, 80 hectol. boekweit, 1,000 hectol. haver en 8,000 hectol. aardappelen beliep. De vlas- en koolzaadteelt werd er van toen af reeds op eene groote schaal waargenomen. Men telde er 47 paar-

den, 9 veulens, 212 koppen hoornvee, 77 kalvers, 130 varkens, 100 schapen en 20 geiten.

Ter vergelijking deelen wij de cijfers mede, die in de algemeene landbouwstatistiek van 1846, op last van het staatsbestuur uitgegeven, over Gottem voorkomen. Volgens deze opgaaf oogstten men er 't een jaar door 't ander 767 hectol. tarwe, 36 hectol. masteluin, 4,065 hectol. rogge, 85 hectol. gerst, 780 hectol. haver, 183 hectol. boonen, 77 hectol. boekweit, 774 hectol. koolzaad, 7,974 hectol. aardappelen, 23,039 kilogr. vlas en 568,620 kilogr. klaver. Er waren 90 hectaren 44 aren meerschen en weiden, 15 h. 98 ar. boomgaard, 3 h. 89 ar. tuin, en 19 h. 32 ar. bosch. Het getal staldieren beliep als volgt : 61 paarden en veulens, 387 koppen hoornvee, 27 kalvers, 2 woldieren, 213 varkens en 86 geiten. Het grootste landbouwbedrijf besloeg eene uitgestrektheid van 52 hectaren. Er waren er 2 van 35 tot 40, een van 30 tot 35, drie van 25 tot 30, twee van 20 tot 25, drie van 15 tot 20 en 5 van 10 tot 15 hectaren, en in het geheel 185(1). De middelmatige waarde der landen bedroeg slechts 2,500 fr. de hectare, en de pachtsom voor gelijke grootte, 65 franken. Het dagloon der veldarbeiders werd er betaald gelijk te Grammenc : 54 centiemen voor de mannen en 56 voor de vrouwen, boven spijsje en drank, en men telde er 69 mannelijke en 24 vrouwelijke loontrekkende dienstboden.

Gottem bezit goede landerijen, die plat gelegen en wel bebouwd zijn, benevens uitgestrekte en tamelijk vette weiden. Bosschen treft men er maar weinig aan.

In zake van nijverheid telt men in deze gemeente tegenwoordig eenen graan- en eenen oliewindmolen en eene stokerij. De vlas-handel wordt er op eene groote schaal uitgeoefend.

Wat de bevolking betreft, deze beliep in 1801 tot 867 zielen, waaronder 76 behoefstigen; in 1829 tot 1,218, en den 1 Januari 1870 tot slechts 1,036.

(1) Onder dit getal waren er in 1842, volgens eene aanteekening in 't archief der pastorie, 20 paardenboerderijen, waarvan 6 van 1ste klas, 11 van 2de klas en 3 van de 3de klas.

De registers van den burgerlijken stand klimmen op, voor de geboorten en huwelijken tot 1614, en voor de overlijdens tot 1633. Er bevindt zich in 't gemeentearchief ook een *Landboek* van 1712.

De groote kermis valt op den tweeden Zondag van October; de kleine, of de ommegang, op den eersten Zondag van Juni.

II.

HEERLIJKHEID. — Het komt ons na een aandachtig onderzoek voor, dat er tot hiertoe in de opgave der heeren van Gottem eene zekere verwarring heeft geheerscht. Zoo wij SANDERUS moeten gelooven, zou de heerlijkheid dezès dorps aan de geslachten van Sicleers en van Pamele hebben behoord, terwijl van eenen anderen kant verscheidene leden der familie Van der Haghen in de XVe en XVIe eeuw als heeren van Gottem worden opgenoemd. Wij meenen de oorzaak dier verwarring te hebben opgespoord, en zulks te mogen toeschrijven aan de omstandigheid, dat, behalve de eigenlijk gezegde dorpsheerlijkheid, er in deze gemeente een zoogenoemd *heerschip van Gottem* bestond, waarvan de bezitters zich den titel van heer van Gottem toeëigenden, en als dusdanig door de geslachtskundigen werden aangezien.

Een nog grootere misslag opzichtsens deze heerlijkheid begaat EM. VAN DEN BUSSCHE, in een artikel over de proosdij van Hertsberge (opgenomen in *la Flandre*, Brugge, 1868), alwaar hij zegt, dat in den beginne Hertsberge en Gottem maar éene heerlijkheid uitmaakten, terwijl het hier alleenlijk een enclavement van Hertsberge geldt, dat zich, gelijk eenige andere heerlijkheden, die wij verder zullen aanduiden, in deze gemeente uitstrekke.

Zonder te kunnen bevestigen of Gottem oudtijds aan de familie met den naam dezer plaats toebehoorde, en van welke wij eenen *Willem van Gottem*, voogd van het Potterijhospitaal, kennen, is het onze meening, dat de heeren van Nevele daar tot omtrent het midden der XVIe eeuw het gebied voerden.

Lieven van Sicleers, schepene van der Keure te Gent in 1554 en 1558, en het jaar daarna baljuw van den Ouden-Burcht, is de eerste, die met recht aan het hoofd der heerenlijst van Gottem mag gesteld worden. Wij deelen hieronder, ten bewijze, eene akte mede, onder dagteekening van 16 Januari 1558, bij welke Philip van Montmorency, heer van 't land van Nevele, hem, om zekere hem daartoe bewegende redens, den titel van « heer van Gottem » schenkt, benevens het vermogen — zoo eene latere aanteekening op het leenboek van Nevele luidt — « van tvooren « sitten ende tvooren offeren in de kercke van Godthem, mits- « gaders thooren passeren ende sluyten van de rekeninghe van « diere ende tvoorenteecken, » en met uitzondering van alle andere rechten, « prerogativen ende preëminentien, » die de heer van Nevele « te hemwaert » behield (1).

(1) « Nous Philippe de Montmorency, comte de Hornes, sr de Weert, Altena, du pays de Nevele, Huuse, Hubermont, Boucholt, Broughel, Roncheval, etc. ; chevalier de l'ordre de la Thoison d'or, gouverneur et capitaine général de la duché de Gheldres et comte de Zutphen. A tous ceulx qui ces présentes lettres verront, scavoir faisons que à la prière et requeste de notre cher et bien aymé Lievin de Sicleers, gentilhomme résidant en la ville de Gandt, a icelluy pour certaines causes à ce nous mouvens et pour l'augmentation de notre dicte terre, pays et seigneurie de Nevele, avons baillé et octroïé, et par cestes baillons et octroïons en arrière fief, l'auctorité de se pouvoir nommer, porter et attituler seigneur de Gotthem, membre dépendant de notre dict pays de Nevele, avec de ouyr, passer et clore les comptes de la dite église et qu'en dépend, réservant à nous et à notre domaine de Nevele tous aultres droicts, prérogatives et prééminences comment que l'on les peult nommer, que nous et nos prédécesseurs, seigneurs de Nevele avons eu par cy-devant et avons encores présentement audict villaige, paroisse et enclavement de Gotthem, dont luy et ses successeurs, estans procrées en second mariage, jouiront perpétuellement et à tousjours, avec le fief qu'il tient du conte de Flandres, gisant audict villaige, nommé la seigneurie *de la Beke*, par luy achetée de Simon van der Haghen, et par faulte d'hoirs procréés de sa seconde femme, tombera icelluy fief au plus prochain son héritier, lequel fief et tiltre de seigneur et prééminence de ouyr les comptes de l'église de Gotthem, etc., icelluy de Sicleers et ses successeurs que dessus tiendront de nous en fief héritablement à ung plein relief de x £ par. avecques toutes aultres servitudes et droictures tant en vente que aliénations qu'ils ne se pourront faire sans consentement de nous, seigneur de Nevele présent ou advenir, selon la nature d'aultres fiefs de notre dict pays de Nevele, que ledit de Sicleers et ses successeurs seront tenus nous paier quant le cas adviendra, ordonnant à notre

Lieven van Siclers, gehuwd met Joanna Roose, behoorde, naar de getuigenis van L'ESPINOY, tot eene oude Gentsche familie, die *de gueules au lion d'argent* in haar wapen voerde. Hij was zoon van Willem van Siclers, en overleed den 12 Juni 1578. De titel van heer van Gottem ging vervolgens over tot zijnen zoon Frans van Siclers, gestorven omtrent 1615, na welken wij als heer dezer plaats genoemd vinden Philip Lanchals, heer van Dentergem, Olsene, enz., gehuwd met Florentina de Gruutere, wier dochter Anna-Isabella in den echt trad met Jan-Frans de Kerchove, baron van Exaarde, enz. Geeraard-Jozef de Kerchove, hun derde zoon, en die, onder andere, Oeselgem en Gottem voor zijn erfdeel bekwam, knoopte huwelijk aan met Maria-Anna-Coleta della Faille, vrouw van ter Elst, dochter van Willem-Albert en van Joanna-Francisca de Mey, en werd op zijne beurt opgevolgd door Emmanuël-Jan-Boudewijn de Kerchove, heer van Oeselgem, Gottem, enz., getrouwd 1° den 25 Juni 1760 met Constantia-Antonia de la Tour Tassis, kinderloos gestorven den 14 Februari 1762, en 2° den 11 April 1763 met Maria-Francisca de Heems, dochter van Jan-Baptist-Frans en van Maria-Elizabeth Stappens. Hij was bijgevolg de laatste zijner familie, die de heerlijkheid van Gottem bezeten heeft.

Zooals wij het reeds zeiden, waren er in deze gemeente verscheidene andere heerlijkheden ingesloten, waaronder de drie volgende, die wij hier te gelijk opgeven, omdat zij bijna altijd aan dezelfde eigenaars hebben toebehoord, en te zamen door éene wet of schepenenbank bediend werden. Het waren, namelijk, de *heerlijkheden van Walle, ter Leien en Meulenwalle*, welke laatste in sommige oorkonden ook onder den naam van het

grand baillly de Nevele luy en donner investiture et en recevoir son serment de fidélité en tel cas p̄ment et luy enioindre de bailler son denombrement en dedans quarante jours après son investiture pour luy en estre baillé recepissé si le demande, et estre mis sur le registre des fiefs de notre dit pays de Nevele. Tesmoing de ce avons signé ceste de notre singne manuel et scellée du sel de nos armes, le xvie jour de Janvier XVe cinquante huyt. »

heerscip van Gottem staat aangeduid. Wij kunnen het juiste tijdstip niet opgeven op welke de vereeniging dier drie van het land van Nevele afhangende leengoederen plaats had. Alleen met zekerheid kunnen wij zeggen, dat het *goed ter Leien* in 1457 door Margareta Canfin, huisvrouw van Andries Ackerman, verkocht werd aan Jan van der Haghen, die in 1460 tevens van het *goed te Walle*, toen aan Philip van der Meersch toebehoorende⁽¹⁾, in bezit kwam. 't Is te rekenen van dit tijdstip dat de bezitters der genoemde leengoederen onder den naam van heeren van Gottem voorkomen. De eerste onder hen was Gerolf van der Haghen, gehuwd met Isabella Gheers, en na hem, Simoen van der Haghen, die in 1543 te Gent de bediening van schepene van der Keure, en in 1546 die van schepene van den Gedeele vervulde, en Jan van der Haghen. Jacob van der Haghen, zijn opvolger, behoorde tot het getal dergenen, welke met den prins van Oranje in geheime verstandhouding verkeerden en de hervorming in de stad Gent openlijk voorstonden. Hij was in 1579 schepene van den Gedeele en in 1582 voorschepene van der Keure, en verkocht de heerlijkheden, die hij te Gottem bezat, in 1586 of 1587 aan Willem van Pamele, voorzitter van den geheimen raad des konings, enz., uitwijzens de hieronder medegedeelde akte, bij welke hij aan Mulaart de Vuldere, Geeraard de Blasere en Antoon Schoorman de macht geeft, om over hem vóór baljuw en leenmannen van Nevele te verschijnen, en er de noodige pleegvormen te vervullen⁽²⁾.

(1) Mogelijk behoorde hij tot dezelfde familie *Van der Meersch*, waarvan in onze monographie van *Vosselare* gewag wordt gemaakt.

(2) • Op heden den zeven en twintichsten dach der maendt van Februario int jaer XVe zeven en tachtich compareerde voor my Simon de Grimaldi, secretaris des conijnx ons ghenadichs heeren in zyne majesteyts secreten rade, in eyghenen persone heere Guillaume van Pamele, riddere, vanden rade van Staten, hooft ende president vanden voorseyden secreten rade, heeft in der bester formen ende manieren als hem doenlijc werdt, gecreërt, gemaect ende gheinstituëert, creëert, maect ende constituëert midts desen zijne procureurs, facteurs ende vulcommene ghemachtige meesteren Maillart de Vuldere, raedt zijnder conijnghlicke majesteyt ende advocaet fiscal in Vlaen-

Op Willem van Pamele, hiervoren genoemd, volgden in het bezit der genoemde heerlijkheden Jan en Adolf van Pamele, deze laatste gehuwd met Magdalena van den Heede, en wiens zoon Adolf van Pamele, geboren te Brussel den 14 April 1547 en te IJperen den 2 Juli 1614 overleden, als onderbaljuw van Belle bekend staat, en tweemaal in den echt trad : 1° met Anna de la Viefville, dochter van Jan en van Francisca de Nedonchel, en 2° met Cornelia van Cortewille, vrouw van Linde. Gelijk al de leden zijner familie was hij een verkleefde onderdaan van Philip II, die hem, uit erkenenis, den 15 Juli 1583 het genoemde ambt van onderbaljuw der stad en kastelnij van Belle opdroeg, en hem den 4 December 1588 met de ridderlijke waardigheid vereerde.

Ten jare 1619 behoorden de heerlijkheden voor de eene helft aan Willem van Pamele, heer van Kaster, uit hoofde van zijnen vader, Jan van Pamele, en voor de andere helft aan Gisleen van Pamele, die zoon van laatstgemelden Adolf was. In 1664 ontmoeten wij ze op naam van Margareta-Florentia de Ermaldy, weduwe van Pieter de Novancourt, en in 1670 in het bezit van Frans de Novancourt, ten jare 1690 opgevolgd door zijnen feodalen erfgenaam Karel-Frans van Spoelberch, heer van Lovenjoel en hoofd-

deren, joncheer Gerard de Blasere, voorschepene der stede van Ghendt, meester Antheunis Schoirman, pensionnaris derzelver stede, ende elck van hemlieden, om te compareren voor bailliu ende mannen vanden hove van Nevele ende aldaer erfvenisse tontfaene van vier partijen van leene, ghehouden vanden zelve hove, als te wetene : de *heerliche de te Walle*, groot mids de hofstede onder landt, meersch, water ende weede, twee ende twintich bunderen oft daeromtrent, metgaders die heerlicke renten ende achterleenen daerof ghehouden. Item zeker leenrente, *die men noempt theerschip van Gotthem*. Item de *heertichede ter Leie*, groot omtrent acht bunderen landt, onder meerschen en zaeylandt, met die heerlicke renten daertoe behoorende. Item een leen ghenaeamt *ter Hulst*, groot thien bunderen of daeromtrent, met al dat vanden selven partijen van leene volgt, al toebehoort hebbende joncheer Jacques van der Haghen ende bij den voornoemden heere president gecocht bij decrete vanden Raede van Vlaenderen. »

(Register van onderfenissen in de heerlijkheid van Nevele, 1587-1589, bl. 8, v^o. — Prov. arch.).

meier van Leuven, van welken de drie denombrementen uitgaan, die wij verder mededeelen.

Christoffel van Spoelberch, de onmiddellijke opvolger van Karel-Frans, en die gehuwd was met Joanna-Catharina Beccx van Belven, had eenen zoon, met name Frans-Philip, heer van Lovenjoel, Walle, Meulenwalle en ter Leien, die de heerlijkheden in admodiatie afstond aan Marten Debbaut, procureur der schepenen van den Gedeele, te Gent, en ze omtrent 1741 aan Jan-Frans Hopsomere, vrij schepene der kastelnij van Kortrijk, verkocht (1).

De lijst der heeren van Walle, Meulenwalle en ter Leien wordt gesloten met Denijs-Jacob Papeleu, heer van Oostwinkel en Poelvoorde, gehuwd met Maria-Elizabeth Hopsomere, die den 16 October 1783 brieven van adel bekwam, en wiens afstammelingen te Gent nog in wezen zijn.

Uitwijzens het hieronderstaande denombrement (2) had de bodem

(1) *Not. acten*, n° 183. — Archief van den Raad van Vlaanderen.

(2) « Dit naervolghende is de grootte ende denombremente dat jor Charles-Franschoys van Spoelberch, heere van Lovenjoul, hooftmeier der stadt ende quartier van Loven, als hoor feodal van jor Franschoys de Novancourt, in sijn leven heere van Meulewalle, Walle ende ter Leijen, van edele ende weerde heere mher Jan-Frans della Faille, baron der stede ende lande van Nevel, vrijheere van Pousselle, etc., haudende is in leene ende manschepe van sijnen hove, castele ende baronnie voornomt, *'t leen ende heerlijchede ghe-naempt het goed te Walle*, ghelegen in den lande van Nevel, binnen de prochie van Gotthem, groot wesende onder landt, meersch, bosch ende waeter twee en twintich bunderen, consisterende in (o. a.) eene behuysde hofstede, ghe-naempt *het goed te Walle*, met beede de moten, wallen ende dammen, metten Biesmeersch.... tsamen groot drij bunderen twee vierendeelen een en tnegentigh roeden.... daertoe behoorende eene incommende heerlijke rente, als te weten in pennijnckrente acht en veertich schele par., seven wacht pennijnngen, acht halsteren vijf achtelijngen rogghe, in evene ende maut twaelf halsters een havot, drij en twintich cappoenen, acht hinnen, een gans, vijf en tseven-tich eijeren, een paer schaepen hantschoenen, vijf waeghediensten, twee snijders, een alf winterrent (*rund*), eenen plough om een bunder lant mede te strijcken ende eenen plough om een halster gheerste mede te hullen, welcke voornoemde heerlijke renten gelden diversche afsetene ende opsetene laeten, alle jaeren uyt haerliedier gronden die sij van desen leene haudende sijn. Voorts behoort ten desen leene eenen bailiu, eenen pratere ende seven schepenen, welcke schepenen sijn een ghemeene weth mette twee andere leenen van Meulewalle ende ter Leijen; voorts behoort ten desen leene tol, vont, bastaerde-

der *heerlijkheid van Walle*, onder land, meersch, bosch en water, eene uitgestrektheid van omtrent 22 bunder. De hofstede, als al de groote leengoederen gansch omwald, en tegenwoordig het eigendom van den heer Van Hoobrouck van Ten Hulle, droeg den naam van het *hof te Walle*, en had eene dreve, die recht op de kerk uitkwam. Tot de inkomsten dezer heerlijkheid behoorden een groot getal renten in geld en in oogstvruchten, 25 kapoenen, 8 hennen, eene gans, 75 eieren, een paar handschoenen, vijf wagensdiensten, enz. Zij werd bediend door eenen baljuw, eenen prater en zeven schepenen, en gaf den eigenaar verders de gewone heerlijke rechten, als tol, gevonden-, bastaards- en stragiersgoed, boeten tot 3 pond parisis en daaronder, enz. Er hingen negen onderleenen van af, waarvan het eerste, vanouds *Camphijnsackere* geheeten, in 1690 aan Reinier de Buck, bij koope van Gillis van Crombrugge, behoorde, en eenen baljuw bezat, om met de schepenen van Walle, Meulenwalle en ter Leien de wet te houden. Het *leen te Faemaers*, eene hofstede van drie en een half bunder, was er insgelijks een onderleen van.

De *heerlijkheid ter Leien*, aldus geheeten uit hoofde harer ligging omtrent de rivier de Leie, was acht bunder groot. Zij verhief, evenals de voorgaande en de navolgende, gelijk wij gezegd hebben, van het leenhof van Nevele, en had op hare beurt een leen onder haar gebied, het *leen ter Vent*, ter grootte van 5 1/2 bunder, dat in 1705 door genoemden Reinier de Buck, ten titel van huwelijksgift, aan Jacob-Karel Noiret en Marianna de Buck, te Rijsel, geschonken werd. Ook deze heerlijkheid had baljuw, prater en schepenen, en onder ander inkomen eene

goet, stragiersgoet, boeten tot drij ponden paresijse ende daeronder, sterfcoop, wandelcoop ende marckghelt, wesende dit voorn. leen belast met vier ponden grooten sjaers erfvelijcke leenrenten aen den heere colonel Pottelberghe, d'een helft, ende d'ander an Jan-Frans d'Hont, f^r d'heer Jooris, behoorende oock ten desen leenen neghen manschepen, waervan een is verduystert, met alsulcke heerlijcke rechten ende vrijheden alser toebehooren. . . . Staende het voorn. principaele leen ter trauwe ende waerhede, enz. Dezen derden December XVIe tneghentich. »

heerlijke rent van 38 schellingen parisis, 4 wachtpenningen, een half viertel mout, vier wagendiensten, elke met 2 paarden, eenen lader en eenen menner, 2 $\frac{1}{2}$ slijters, 3 kapoenen, eene hen, 3 pond boter en 36 $\frac{1}{2}$ eieren (1).

Meulenwalle, eindelijk, in het denombrement een « vliegend leen » geheeten, bestond uit eene heerlijke rent, ten jaarlijkschen bedrage van 4 pond 9 schelen 5 deniers parisis, 44 halster 3 havotten en $\frac{1}{8}$ rogge, 5 halster haver, al maat van Deince, 6 kapoenen, 2 hennen, eene halve gans, een half hoen, 24 eieren, 2 wachtpenningen, enz. Er hingen twee achterleenen van af,

(1) « Dit naervolghende is de grootte ende denombrement, dat jo^r Charles-Frans van Spoelberch, heere van Lovenjoul, hooftmeyer der stadt ende quartier van Loven, als hoor feodal van jo^r Frans de Novancourt, in sijn leven heere van Meulewalle, Walle ende ter Leyen, van edel ende weerde heer Jan-Frans della Faille, baron der stede ende lande van Nevel, vrijheere van Pousselle, etc., haudende is in leene ende manschepe van sijnen hove, casteele ende barronnie van Nevel voornomt, 't leen ende heerlijkheede ghenaempt *ter Leyen*, ghelegghen in den lande van Nevel, binnen de prochie van Gotthem, groot wesende onder lant ende meersch acht bunderen... met alsulcke heerlijke renten als daertoe behooren, te weten in pennijnckrenten acht en dertich schele paresijse, ende vier wachtpennijnghen, den eenen te Paesschen, eenen anderen St.-Jansmisse midtssomers ende de twee te Kerssavont ter offerande, voorts negen hofliën, een alve viertale mauts, vier waegendiensten, elck met twee paarden, eenen laeder ende eenen mender, vallende St.-Baefsdach; voorts twee slijters ende eenen alfven, noch drij cappoenen, een hinne, drij pont boter, sessen dertich eyeren ende een half, welcke voorschr. heerlijke renten diverssche opsetene ende afsetene laeten jaerlijcx sijn gheldende uyt haerlieder gronden, die sij van desen leene hauden; voorts behoort ten desen voorseyden leene eenen bailliu, eenen praterende ende seven schepenen, welcke schepenen sijn een ghemeene weth mette leenen ende heerschepenen van Meulewalle ende Walle; voorts behoort ten desen leene dootcoop, wandelcoop, tol, vont, bastaerdegoedt, boeten tot drij ponden par. ende daeronder. Voorts wort van desen leene ghehouden een leen, oock ghelegghen in dese prochie, groot ontrent vijf bunderen en alf, ghenaempt het leen *ter Vent*, competerende s^r Reynier de Bucq... ende behoort ten desen principaelen leene noch vijf halsteren evene ende twee en twintich penn. paresijse, welcke evene ende pennynckrente plagh te sijn eygen goedt, sijnde dit leen belast met twintich schellijngen grooten sjaers der kercke van Ingelmunster. Staende dit voorn. leen ter trouwe ende waerhede, enz... Desen derden December XVIe tnegentich. »

waarvan het eene verduisterd was en het andere zich op 42 gemeenten land, meersch en water uitstreckte, en op het laatste der XVIIe eeuw den baron van Exaarde toebehoorde(1).

Onder de verdere in deze gemeente gelegene leengoederen noemen wij de *heerlijkheid of het goed ten Hove* (leen van Nevele), eene omwalde hofstede van 25 bunder, benoorden de kerk, en die in 1442 en nog in 1460 toebehoorde aan Jan van Vaernewijck, heer van Exaarde. Joost de Gruutere bezat ze in 1538; een andere Joost de Gruutere, zoon van Jan, bij gift van zijnen broeder Karel, in 1576; Jan de Gruutere, in 1623; daarna Emmanuël de Gruutere, heer van Anvaing; Joost de Gruutere, in 1669; en

(1) • Dit naervolghende is de grootte ende denombremente dat jor Charles-Franchoys van Spoelberch, heere van Lovenjoul, hooftmeyer der stadt ende quartier van Loven, als hoor feodal van jor Franchoy de Novancourt, in sijn leven heere van Meulewalle, Walle ende ter Leyen, van edel ende weerde heere mher Jan-Frans della Faille, baron der stede ende lande van Nevel, vrijheere van Pousselle, etc., haudende is in leene ende manschepe van sijnen hove, castele ende barronnije voornomt, *leen ende heerlijchede*, ghenaeamt *Meulewalle*, wesende een vliegende leen ende incommende heerlijke rente, vallende telcken Baefmisse, haer bestreckende in desen larde, binnen de prochie van Gotthem, te weten in pennijnckrente vier pont negen schele vijf deniers halijnck paresijse, vier en veertich haelsteren, drij havotten ende een achtelijck rogghe, vijf halsteren evene, al Deynsche mate, ses cappoenen, twee hinnen, een halfve gans, een half hoen, vier en twintich eijeren, twee opwoonijnghe ofte wacht pennijnghen, acht hoflien, eenen slijter en half, welcke voorschreven heerlijke rente diverse upsetene ende afsetene laeten jaerlijcx sijn gheldende uyt haerlieder gronden, die sij van desen leene haudende sijn, daarvan oock ghehauden sijn twee achterleenen, daarvan het eerste staet ter bester vrome, dat alsnu verduystert is; het tweede staet ten vollen coope ende relieve van thien ponden par., groot onder landt, meersch ende waeter twee en veertich ghemeten, maekkende veertien bunderen luttel min ofte meer, toecommende den baron van Exaarde, gelegen oock in de prochie van Gotthem, in sijn goed te Voorde ende Sijbroeck.... voort behoort ten desen principaelen leene eenen bailliu, eenen praetere ende seven schepenen, die sijn ende maecten met d'heerlijchede van Walle ende ter Leyen eene gemeene weth, daertoe behoort tol, vont, boeten tot drij pont paresijse ende daeronder, stragiers- ende bastaerdegoedt, doodtcoop, marckghelt ende toecompste, dachwaerheden omme saecken te berechten, die op dit heerschap vallen, staende ten dienste trouwe ende waerhede enz.... Desen derden December seshien hondert ende tnegentich. »

Joris-Jozef de Gruutere, wiens broeder Jacob ze in 1722 aan Frans-Albert della Faille, heer van Oudegoede, verkocht.

De *heerlijkheid van Wallebeke*, ook te Gottem, was een « loopend of vliegend leen, » van het leenhof van Axpoele, onder Ruiselede, gehouden, en waartoe een baljuw, zeven schepenen en verscheidene heerlijke rechten behoorden.

Sijbroeke, eene andere heerlijkheid, ontleende hare wethouders van 't leenhof van Zwevegem, en strekte zich te Gottem op 5 bunder 340 roeden uit. Zij behoorde op het laatste der XVIIe eeuw aan den heer van Exaarde, die hier toen ook de *heerlijkheid te Voorde* bezat, welke hij van 't hof van Zwevegem, gezeid het Dendermondsche, hield. De *hofstede te Voorde* was onder land, bosch en meersch 10 bunder 2 gemeten groot.

Voorts had men in deze gemeente de zoogezegde *heerlijkheid ter Beken*, die Lieven van Sicleers in zijnen tijd van Simoen van der Haghen kocht, en als leen van den graaf van Vlaanderen verhief. Deze heerlijkheid was 10 bunder groot en had eenen baljuw, stedehouder, prater en zeven schepenen, de drie justitiegraden enz.

Eindelijk strekten zich hier de heerlijkheden uit van *Aishove* (onder Kruishouthem), *Oosthoeke* (onder Wakken), *St.-Baafs-Vijve*, *Ingelmunster*, *Dentergem*, *Drongen*, *Hertsberge*, *St.-Pieters*, enz., en men had er eenige voorname leenen zonder heerlijke rechten, als : het *goed ter Hulst*, het *hof te Macharis*, het *goed ten Kastele*, het *leen te Lapschure*, het *leen te Pluims*, enz. Gemeld *goed ter Hulst*, ruim 10 bunder groot, was in de XVe eeuw 't eigendom der familie Bette, namelijk van Gerem Bette, in 1425, Elizabeth Bette, weduwe van Marten van der Haghen, in 1454, en nadien van hare afstammelingen : Clara, Jan en Jacob van der Haghen, de laatste in 1557. Willem en Gisleen van Pamele bezaten dit leengoed ten jare 1586.

Ten jare 1271 bewilligden Margareta, gravin van Vlaanderen, en haar zoon Gwijde, de vraag van doctor Philip van Gent, kanselier van Doornik, om 't kasteel van Gottem, met de landen en feodale rechten er van afhangende, te geven aan de St.-Baafsabdij, die er het volgende jaar van in bezit kwam (1).

Nog in 't begin der XVIIe eeuw stond de vierschaar der heerlijkheid van Gottem in de opene lucht; in 1585 vóór de deur eener taveerne.

De groote en kleine tiende werd in de XVIe eeuw in leen gehouden van den heer van Aishove, en de pastoor had er het derde deel van. Eerstgenoemde bracht in 't midden der XVe eeuw 11 pond groote en 3 steenen vlas op. De heer van Rollegem-Kapelle bezat ze beide in 't begin der XVIIIe eeuw.

Burgemeesters van Gottem.

Joost Claus	1755
.	.
P.-J. van Eeckhoute.	1798
J.-B. Verhulst	1808
Ivo Vermeersch	1836
Jan Amelynck	1843
Cornelis de Clercq	1861

III.

GESCHIEDENIS. — De gemeente Gottem werd voor haar aandeel in 't oproer der stad Gent tegen Karel V, ten jare 1540, in eene boet van 400 pond Vlaamsch veroordeeld.

In de maand Juli 1643 had zij gedurende eene geheele week,

(1) *Groot Charterboek van de St.-Baafsabdij.* — Provinciaal archief.

op bevel van don Francisco de Melo, vier compagnieën ruiters te logeeren, hetgeen den ingezetenen zoo lastig viel, dat « den meerderen deel daerdeure gheruyneerd » werd.

Eindelijk is ons door eene officiële opgave bekend, dat zij in de jaren 1645 en 1646, ten gevolge van den inval der Franschen en hun beleg van Kortrijk, de niet weinig beduidende som van 73,675 pond parisis verloor.

IV.

KERK VAN GOTTEM.— Deze kerk, gebouwd op eenen heuvel, die de valleien der Leie en van den Ouden Mandel beheerscht, is van denzelfden ouderdom als degene van Grammene. Alleenlijk heeft deze laatste meer of min haren oorspronkelijken vorm behouden, terwijl die van Gottem in 1860, ter uitzondering van den toren, het koor en de armen van den kruisbeuk, bijna heel en gansch vernieuwd werd (1). Zij is thans verdeeld in drie beuken onder één dak, en heeft een vierkantig-eindigend koor, dat door twee kleine spitsbogige vensters verlicht is. De toren is achthoekig en zeer laag van spits. Hij rust op vier zware rechte voeten, en heeft zooveel ogivale openingen als er zijden zijn. Langs buiten aan het koor en de kruisbeuken zijn nog de sporen van oude ogivale vensters te zien, en aan eenen der hoeken van het koor is een torentje vast, waarin zich een wenteltrap bevindt, die naar den kloktoren leidt.

De inwendige veranderingen dezer kerk zijn zeer fraai, en meestal de meubels, als het koorgestoelte, de twee biechtstoelen, de communicabank en de predikstoel, in eikenhout en onlangs nieuw. Er hangen twee schilderijen : *Christus op den schoot zijner Moeder*, aan het hoofdaltaar, en de *Marteldood van den*

(1) Deze verandering kostte 17,250 franks.

H. Eutropius, aan het dezen heilige toegewijde zijaltaar. Het altaar van O. L. Vrouw heeft geen ander versiersel dan haar beeld, en diende vroeger tot eene der bedevaartplaatsen, waarheen de schepenen van Gent hunne veroordeelden stuurden. De reis kon met 4 schellingen parisis worden afgekocht(1).

Voor het overige troffen wij in deze kerk niets anders van belang aan dan eene koperen ciborie van de XVe eeuw, en eene Nurenbegsche offerschaal, met de beeltenissen van Adam en Eva, in den stijl der XVIIe eeuw.

De oude grafzerken zijn verdwenen. Gelukkiglijk werden hunne opschriften in den tijd voor de commissie der graf- en gedenkschriften van Oost-Vlaanderen gekopieërd, en zullen de inlichtingen, die zij behelzen, alzoo voor de nakomelingschap niet verloren zijn. Er waren er twee van blauw arduin, voorzien van groote figuren, en die de volgende opschriften droegen :

Hier licht begraven hr Joos de Bave, wijlent prochiepape van dezer kerkke, die starf den xxv in Novembris anno XVe XVIIJ ende was hier pastuer wonachtig xxxiij jaren en v maenden. Bidt voor de ziele.

Hier licht begraven Vincent de Smet, f^r Thomas, die starf a^o XVe XXXIJ den xxvi dach in December.

Hier licht Joosijne, twijf van Vincent de Smet, die starf a^o XVe.

Jan de Leencnecht, klokgieter te Gent, leverde hier in 1407 eene « goede ganse gave clocke van goeden lude, wel accorderende up de clocke, die hanct, » en een gewicht opleverende van omtrent 1,400 pond. De klokgieter bekwam voor ieder 100 pond eene vergelding van 40 schellingen parisis(2).

De tegenwoordige klokken dragen, naar oude gewoonte, een opschrift.

(1) *Wittenbouc*, bl. 10. — Stedelijk archief van Gent.

(2) *Jaarregister van Gent*, 1406-1408, bl. 57 v°.

Op de groote leest men :

A.-L. VAN AERSCHODT-VAN DEN GHEYN ME FUDIT. LOVANI
AN. 1840.

DOOR DE GIFTEN DER INWOONERS VAN GOTTHEM EN DER
KERK BEN IK GEGOTEN. PETER, J.-F. DHAEYERE, METER,
COLETA LAUWERS, ECHTGENOTE VAN Mr J.-B. VERMEERSCH,
BEZONDERE TE GOTTHEM. Mr J. MORTAIGNE, PASTOR.

Op de kleine :

✠ ST^a LUDGARDIS RDUS. A.-J. DELEBECQUE, B. VAN LOO,
ABATISSA DE DOOREZEELE, F.-J. PAUWELS, G. 1725.

Daaronder bemerkt men een wapenschild met de leus daar
rondom : *Volitant amore gregatim*.

De HH. Martinus en Eutropius zijn de beschermheiligen dezer
kerk. Het patronaat werd uitgeoefend door de priesters van het
hoogaltaar van Doornik, die hier uit dien hoofde den pastoor
benoemden, terwijl de aanstelling van den koster een voorrecht
van den wereldlijken heer was. Volgens DE CASTILLON bestond het
inkomen der pastorij uit het derde van de opbrengst der tienden,
dat hij op 500 gulden 's jaars schatte, en uit de offerpenningen.
De koster trok van de tiendeheffers eene jaarlijksche vergelding
van 50 gulden.

Het eenig in 't archief voorhanden zijnde register uit de ver-
ledene eeuw is getiteld : *Boeck van 't broederschap der alder-
heylichste vyf wonden Christi, 1714*, eene broederschap, die
alsdan zeer bloeiend was en leden uit tal van gemeenten van
Vlaanderen, zelfs uit Holland, telde. Ook tot den H. Eutropius,
bisschop-martelaar, wiens feestdag op den 7 December valt, is in
deze kerk vanouds een groote toeloop.

De pastorij dagteekent van 1860.

Er waren hier in 't begin der verledene eeuw 550 en in 1842
940 communicanten.

Pastors van Gottem.

Jan van den Turre	1407
.	.
Joost Bave	1484
.	.
Willem Slock	1561
.	.
Pieter de Schenckel.	1614
Pieter de Steur	1645
Norbert Mortelmans	16..
J. de Smet	1695
A.-F.-F. Nonckele	1700
N.-L. Marckx.	1707
Thomas de Valck	1742
P.-F. Volckerick.	1777
C.-J. Goethals	1805
J. Mortaigne	1820
P.-J. Braem	1859
C. Posschelle.	1866

V.

MAATSCHAPPIJEN. — *Rederijkersgenootschap.* — In de *Bibliographie Gantoise*, uitgegeven door F. VAN DER HAEGHEN (IVe deel, bl. 213), maken wij kennis met de *Konst-Iveraeren van Gotthem*, voor welke in 1786 de « argumenten » gedrukt werden van *Thomas Morus, cansellier van Engeland*, een treurspel in vijf deelen, opgedragen aan Jan della Faille, heer van Nevele, en te Gottem in gemeld jaar ten tooneele gevocrd.

VI.

VERDIENSTELIJK MAN, IN HET DORP GEBOREN. — *August Biebuyck*, in deze gemeente op het laatste der verledene eeuw geboren, behoorde tot het getal dier zeldzame mannen op den buiten, die de Nederlandsche letteren beoefenen, en heeft zich als zoodanig voor zijnen tijd niet onverdienstelijk gemaakt. De lijst der prijskampen van de rederijkers in Vlaanderen, in de XIXe eeuw, vermeldt hem als in 1820 den eersten prijs te hebben gewonnen met *Absolons euveldden*, een onderwerp, uitgeschreven door de maatschappij van Beveren, bij Harelbeke, en den derden prijs, in 1821, met het *Vermogen des IJvers*, ten wedstrijde gesteld door de *Kruisbroeders* van Kortrijk. Ziehier het grootste gedeelte van dit gelauwerd vers, dat wij als een staaltje van 's mans aanleg mededeelen (1) :

Zoo als de gouden zon, in haar verheven vaart,
Door haar verkwikkend licht en koesterende stralen,
Op 's werlds ommekring de duisterheden klaart,
En kweekt de vruchtbaarheid in bosch, in veld en dalen :
Zoo weet den IJver, door zijn stovend liefdevuur
En onbepaalde kracht, het noodbehoef der aarde,
Beschaafdheid, het vernuft en schoonheid der natuur
Te boetsen op den leest van grootheid, heil en waarde !
O IJver ! sterke zuil ! waar 't niet door uw bestaan,
Helaas ! wat zou er van ons aarderijk geworden ?
Het moest door vadzigheid in zijnen glans vergaan,
Het wierd een ramp-woestijn, een baijert zonder orden !

(1) Overgenomen uit de zeldzaam geworden *Verzameling der bekroonde en voornaamste Dicht-werken*, op het voorwerp : *het Vermogen des IJvers*, in-8°, 32 bldz., exemplaar ons bereidwillig medegedeeld door F.-A. SNELLAERT.

De aartsgoedheid gaf u, reeds van 's werelds aanbegin,
'T geschaapene ten nut, bijzonderlinge krachten ;
'T gevallen menschdom, door uw koesterende min,
Kan weer zijn tijdlijk heil en hemelsche aandrift wachten.
Den liev'ling hebt gij steeds uw reukwerk toegewijd ;
Gij deedt uw wierookgeur op Noë's altaar branden,
En, sints den blijden stond van den verzoeningtijd,
Hielpt gij het nageslacht in veilig' haven landen.
Gij waart de cierlijkheid der ware leer en deugd,
Gij blaasde 't vuurwerk aan van Goëls Kruisgezanten ;
Gij hebt in 't zalig veld der Christ'nen zielen vreugd,
Op 's Heeren Kerkgebouw den standaard helpen planten.
Den luisterlijksten glans hebt gij op de aard gespreid,
Al 't schoon der mog'lijkheid hebt gij er doen verrichten,
Gij waart het ciersel van het keurigst kunstbeleid,
Van deugd, van heldenmoed, van heil en praal-gestichten.
De grootste mannen van het uitgestrekt bewind
Hebt gy doen opstaan door uw uiterlijk vermogen ;
Gij hebt hen op den stoel der waardigheid bezind,
En tot de onsterfelijkheid hun namen opgetogen !
Aan Phidias, Apel, Homeer en Ciceron,
Wierd de eeuwige eer ten loon, uit uwen gloed ontloken !
Gij toonde aan Marc Aureel den loop van uwe bron,
Waaruit hij 't godlijk' vuur der wijsheid heeft getrokken !
Op schoonheids enge paan, der zuivre reden-kunst,
Trekt gij den schrand'ren geest met sterke liefde-koorden ;
De fijnste stoffe werd vollluisterd door uw gunst,
Waarmede men het kleed der grootheid weet te boorden.

.
O spruiten van 't aloude Celte- en Batten-bloed !
Van waar heeft uw bestaan den grootsten naam verkregen ?
Van waar dien schoonen bloei van kunst- en helden-moed ?
Waardoor gij zijt ten top van eer en roem gestegen ?
O ed'le telgen ! wie, wie heeft u groot gemaakt ?
Wie vestte uw moerig land met bouwen, dam en dijken,
Wie heeft in uw bestand getrouwig 't heil bewaakt,
Waardoor ge in krachten voor geene andre hoeft te wijken ?
Gelukkig Nederland ! wie schetst uw schoonheid af
In vee, in ooftgeboomte, in graan en veldgewassen ;
Daar u in het begin natuur niet anders gaf
Dan dorre woestenij en vage zeemoerassen !

Wat mogendheid schonk u die onbepaalde magt?
Wie deed voor uw behoud de heldenborsten blaken?
Wie heeft ons tot den disch der lustigheid gebragt
En 't edel voedsel van zijn offerlucht doen smaken?
O Broeders! neen, mijn oog dwaalt van zijn doelwit niet!
O neen! hoe zeer natuur het vaderland misdeelde,
'K zie door des IJvers kracht ons Vorstlijk grondgebied,
In zijnen overvloed een paradijs der weelde!
O ja, den IJver schonk, de werkzaamheid ten loon,
Die waardigheid, die vreugd, dien roem en lust der braven,
Hij cierge ons rijk met een onwelkbare gloriekroon,
Bij 't edel zamenstel der Belgen en Bataven!
O Broeders! ô wat heil! wat zegenrijke staat!
Men ziet het Nederland in vollen luister glimmen!
Als men het lotgeval rechtzinnig gade slaat,
Wie zag men, buiten ons, op schooner trappen klimmen?
Het schrander Gend eerlang heeft deze proef vermeld:
Het wist de ijveraars op hunne kracht te nooden;
De inlandsche nijverheid en kunst wierd voorgesteld,
En 't scheenen werken van geen menschen, maar van Goden!
Wat doet den IJver niet op 't ruime wereldrond!
Wat schoonheid, welk een glans werd door zijn kracht ontheven!
Hij vuurt de pijlers aan, en stelt ze op vasten grond,
Waarop het praalgebouw van kennis werd verheven.
Den zuiv'ren wellust heeft hij veilig toevertrouwd,
Hij toond aan 't keurig oog natuurs bekoorlijkheden;
Hij is de teeler van de zorg, en het behoud,
Voor allen wie op aard zijn wandelspoor betreedden.
Hij houdt op 's volks belang, het heil van 't vaderland,
En 't zorglijk roer van Staat zijn wakende oog geslagen:
Daar hij volkomenlijk, met eene onwrik'bre hand,
De vrucht der naarstigheit, de welvaart weet te schragen.
Alwaar men handel drijft, de koopman lonkt hem toe,
Hij voert den zeeman op de woeste pekelbaren;
Op hoop van rijke winst kan hij hem, blij te moe,
Tot aan het eind der aard manhaftiglijk doen varen.
Hij wekt de geesten op, en sterkt den arbeidsman;
Hij weet door zijne kracht hem moedig in te dringen,
En gade en lieve kroost geniet het zoet er van;
Elk plukt en smaakt de vrucht van zijne zegeningen,

Wen ziekte, tegenspoed of ramp het hart benart,
Waar zelfs de donder kraakt en 't aardrijk dreigt te scheuren,
Weet hij, door zijne gunst, in 't midden van de smart,
Den lieven voedsterling de ziel nog op te beuren.
De vergenoeging werd uit zijnen hof geplukt,
Men kan in deze paân het grootste heil verbeiden,
Hij zal ontwijffelbaar, waar men den voetstap drukt,
Ten loon der naarstigheid, gebloemte en lauwren spreiden.
Geen nood, ô neen ! waar dat zijn heilb'ren lusthof bloeit,
Den lieveling zal nooit door noodbehoefte kwijnen ;
De wereld blijft gevoed, en glansrijk opgetoeid,
Zoo lang die bijzon op het aarderijk zal schijnen.

AUGUST BIEBUYCK, destijds stoker te Gottem, is te St.-Eloois-Vijve
vóór een twintigtal jaren gestorven.

